

Türk Bankacılık Sektörünün Karlılığını Etkileyen İçsel Değişkenler

Bilal AKKAYNAK*

Öz

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların karlılıklarını etkileyen içsel değişkenlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla Türkiye’de faaliyet gösteren 41 bankanın 2009 ve 2019 yılları arasında yer alan veri seti panel veri analizi yöntemi incelenmiştir. 41 banka çalışma prensipleri arasındaki farklılıkların gözlemlenebilmesi amacıyla kamu bankaları, kalkınma bankaları, yabancı sermayeli bankalar ve özel sermayeli bankalar olmak üzere gruplara ayrılarak analiz edilmiştir. Çalışmada ROA (Aktif Karlılık), ROE (Öz sermaye karlılığı) ve NIM (Net Faiz Marjı) değişkenleri bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Sermaye yeterlilik oranı, faiz dışı gelirler, faiz gelirleri, likidite, varlık yapısı, toplam varlık içindeki kredi oranı, kredilerin mevduatlara oranı, büyüklük ve personel giderleri değişkenleri bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Analiz sonucunda genel olarak sermaye yeterlilik oranı, faiz gelirleri, faiz dışı gelirler, varlık yapısı ve kredilerin toplam aktiflere oranı değişkenleri finansal performans ile pozitif ilişkili olarak bulunmuştur. Büyüklük değişkeni ise finansal performans ile negatif ilişkili olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Sektörü, Finansal Performans, Panel Veri Analizi

Internal Variables Affecting the Profitability of the Turkish Banking Sector

Abstract

The aim of this study is to determine the internal variables that affect the profitability of banks operating in Turkey. For this purpose, the panel data analysis method of financial information of 41 banks operating in Turkey for the years 2009 and 2019 has been examined by panel data analysis method. Data of 41 banks operating in Turkey were used in the study. 41 banks were analysed by dividing them into groups as public banks, development banks, foreign capital banks and private banks in order to observe the differences between their working principles. In the study, return on assets (ROA), return on equity (ROE) and net interest margin (NIM) were used as dependent variables. Capital adequacy ratio, non-interest income, interest income, liquidity, asset structure, loan ratio in total assets, ratio of loans to deposits, size and personnel expenses are used as independent variables. As a result of the analysis, capital adequacy ratio, interest income, non-interest income, asset structure and the ratio of loans to total assets were found to be positively related to financial performance. The size variable was found to be negatively associated with financial performance.

Keywords: Banking Sector, Financial Performance, Panel Data Analysis

Geliş/Received: 04.07.2022

Kabul/Accepted: 28.12.2022

- **Etik Kurul İzni:** Bu çalışmaya, insanlardan veri ve örnek toplamayı gerektiren, anket, inceleme, mülakat ve deney içeren çalışmalar kapsamına girmediğinden, etik kurul onay belgesi gerekmemektedir.

Giriş

Bir ülkede bankacılık sektörü mevcut finansal sistemin en önemli unsurlarındandır. Mevduat, kalkınma ve yatırım bankaları olmak üzere üç temel kategoriye ayrılmaktadır. Mevduat bankalarının çalışma prensipleri genel olarak tasarruf sahiplerinden sağlanan fonların belirli oranda kâr marjı eklenilmesi suretiyle hane halkı, işletmeler ve hatta devletler gibi fon talep eden ekonomik kuruluşlara kredi olarak sağlanması ilkesine dayanmaktadır. Kalkınma bankaları ise genel olarak gelişmekte olan

* Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü bakkaynak@erzincan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1300-2112

(Makale türü: Araştırma makalesi)

ülkelerde sıklıkla faaliyet gösteren ve yatırımlarının finansmanı için fon arayışında olan işletmelere finansal ve teknik destek sağlayan bankalardır. Yatırım bankalarının çalışma prensipleri ise daha çok finansal aracılık temeline dayanmaktadır. Özellikle sermaye piyasalarında fon temin etmek isteyen şirketlere menkul kıymet satışlarında aracılık hizmeti sunarak destek sağlamaktadırlar. Ayrıca birleşme, devralma ve yeniden yapılanma gibi finansal ve hukuki anlamda teknik detayları yoğun iş süreçlerinde şirketlere hizmet sunabilmektedirler.

Bankacılık sektörünün hem tasarruf sahiplerine hem de fon talep edenlere gerek mevduat bankacılığı gerekse kalkınma ve yatırım bankacılığı kanalları vasıtasıyla sunmuş olduğu hizmetler bir bütün olarak düşünüldüğünde ülke ekonomisi ve kalkınması bakımından ne derece önemli olduğu çok net anlaşılabilir. Zira bankacılık sektörü hemen hemen tüm sektörlerin, tasarruf sahiplerinin ve kamunun kesişim noktasında yer almaktadır. Bankacılık sektörünün finansal performansı kurumun mevcudiyetini sağlayabilmesi, topluma sunmuş olduğu hizmetlerin sürekliliği, bireylerin ve kurumların kalkınabilmesi bakımından önemlidir. Finansal olarak ihtiyacı karşılanmış ve yatırımlarını gerçekleştirebilmiş kurumlar daha fazla ürün ve hizmet üreterek ülke ekonomisine de katkı sağlar. Sürekli büyüyen ve gelişen bir sektör daha fazla işgücü ve dolayısıyla istihdam, anlamı taşıyacağından genel olarak bankaların finansal performansı doğrudan ve dolaylı olarak birçok alanı etkileyebilmektedir.

Banka performansının belirleyicileri üzerine yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda genel olarak ROA ve ROE değişkenleri bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Net faiz marjı ve likidite değişkenlerinin de bağımlı değişken olarak kullanıldığı nadir çalışmalar mevcuttur (Taşkın, 2011: 293; Nouili vd., 2015: 411). Gözlemlenen bir diğer ayırım banka performansı üzerine çalışılan değişkenlerin içsel ve dışsal değişkenler olarak gruplanmış olmasıdır. Banka performansı üzerinde etkisi olduğu düşünülen ve sıklıkla çalışılan içsel değişkenler sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, faiz gelirleri, faiz dışı gelirler, personel giderleri, banka büyüklüğü, likidite ve kredi riski olarak sıralanırken dışsal değişkenler faiz oranları, enflasyon gibi makroekonomik değişkenlerdir (Sufian ve Noor, 2012: 5; Güneş, 2015: 273; Çelik ve Kaya, 2021: 727).

Bu çalışmada Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların karlılıklarını etkileyen içsel değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda bankaların ROA, ROE ve net faiz marjı (NIM) bağımlı değişken olarak ele alınacak ve belirleyicileri incelenecektir. Literatürde yer alan çalışmalardan farklı olarak Türkiye’deki bankalar; “kamu bankaları”, “kalkınma bankaları”, “yabancı sermayeli bankalar” ve “özel sermayeli bankalar” olmak üzere gruplara ayrılarak farklı çalışma prensiplerine sahip bankalarda içsel performansının belirleyicilerinin nasıl değişkenlik gösterdiği incelenecektir. Çalışmanın devam eden kısımlarında öncelikle literatür taraması sonrasında ise yöntem ve bulgular kısmına yer verilecektir. Sonrasında ise elde edilen bulgular sonuç kısmında yorumlanacaktır.

Literatür

Bankacılık sektöründe karlılığın belirleyicileri ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda konunun uluslararası finans yazınında sıklıkla çalışıldığı gözlemlenmiştir. Yakın dönemde gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde aktif karlılık (ROA), öz sermaye karlılığı (ROE) ve net faiz marjı değişkenlerinin (NIM) karlılığı temsilen bağımlı değişken olarak ele alındığı, karlılığın içsel belirleyicileri olarak ise birçok değişkenin farklı araştırmacılar tarafından modele dahil edildiği gözlemlenmiştir. İncelenen tüm araştırmalarda araştırmacıların panel veri analizi yöntemini kullandıkları gözlemlenmiştir. Araştırmacıların bağımsız değişken olarak modele dahil ettiği değişkenler ayrı ayrı değerlendirilmiştir:

Daly ve Frikha (2015: 480), Işık ve Kambay (2019: 13) ve Salihoğlu (2020: 221) çalışmalarında bankanın sektör payını bağımsız değişken olarak modele dahil etmişlerdir. Sektör payının yüksek olması bankaya piyasada rakiplere kıyasla daha fazla kar elde edebilme olasılığını doğurmaktadır. Nitekim Daly ve Frikha (2015: 484), Işık ve Kambay (2019: 17) çalışmalarında sektör payı ve karlılık arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Sektör payı ve karlılık arasında negatif bir ilişkinin varlığını tespit eden Salihoğlu (2020: 227) gibi araştırmacılar da bulunmaktadır. Araştırmacıların karlılığın içsel belirleyicisi olarak sıklıkla modele dahil ettikleri bir diğer değişken banka büyüklüğüdür. Büyük bankaların çeşitlendirme ve maliyet minimizasyonu avantajlarına sahip olmaları sebebiyle daha büyük bankaların karlılıklarının da yüksek olması beklenir. Petria vd. (2015: 523), Belke ve Ünal (2017: 412) ve Okuyan ve Karataş (2017: 403) gibi araştırmacıların bulguları bunu doğrular niteliktedir. Büyüklük ve karlılık arasında negatif bir ilişkinin varlığını savunan Arslan ve Yağcılar (2021: 2122), Kirakul vd. (2019: 62) ve Wu (2020: 7) gibi araştırmacılar da mevcuttur.

Sermaye yeterliliği BASEL kriterleri çerçevesinde bankaların uymak zorunda oldukları asgari sermaye oranı ile ilgili bir değişkendir. Sermaye yeterlilik oranının yüksek olması bankanın kaynak kullanımını sınırlandırıcı bir etki doğurmaktadır. Ters durumda ise yani sermaye yeterliliğinin yüksek olması durumunda ise banka olası finansal risklere göre daha korunaklı olmaktadır. Bu kapsamda sermaye yeterliliğinin karlılık ile ilişkisinin pozitif olduğunu savunan Nouaili vd. (2015: 416), Robin vd. (2018: 49) ve Kirakul vd. (2019: 62) gibi araştırmacılara ek olarak ilişkisinin negatif olduğunu savunan Le ve Ngo (2020: 70) gibi araştırmacılar da bulunmaktadır.

Faiz riski, kredi riski, likidite riski, kur riski ve iflas riski bankacılık sektörünün karlılıklarının incelendiği çalışmalarda etkisi özellikle incelenen değişkenlerdir. Bankanın bu olası risklere maruz kalması durumunda genel beklenti karlılığın bu durumdan olumsuz etkileneceği yönündedir. Nitekim Petria vd. (2015: 523), Canbaloğlu (2019: 695), Rahman vd. (2020: 12) ve Arslan ve Yağcılar (2021: 2122) gibi araştırmacıların bulguları bu durumu doğrular niteliktedir. Buna karşılık kredi, iflas ve kur riski değişkenlerinin karlılık üzerinde pozitif etkisinin bulunduğu bulgusuna ulaşan Le ve Ngo (2020: 70) ve Işık (2018: 17) gibi araştırmacılar da bulunmaktadır.

Net faiz geliri, gelir çeşitliliği, faiz dışı gelir ve net faiz marjı gibi temel gelir kalemleri banka karlılığını artırıcı değişkenlerdir ve genel beklenti karlılık ile pozitif ilişkili olmaları yönündedir. Belke ve Ünal (2017: 412), Işık (2018: 17), Wu (2020: 7) ve Çelik ve Kaya (2021: 734) gibi araştırmacıların bulguları bu sonucu doğrular niteliktedir.

İlgili literatür incelendiğinde personel giderleri, faaliyet giderleri, takipteki krediler ve faiz dışı gider gibi değişkenlerin karlılığın belirleyicilerinin araştırıldığı çalışmalarda modele dahil edildikleri gözlemlenmiştir. Söz konusu değişkenler ile ilgili genel beklenti karlılığı azaltıcı etki doğurması yönündedir. Okuyan ve Karataş (2017: 412), Kirakul vd. (2019: 62) ve Borges ve Tavares (2020: 682) gibi araştırmacıların bulguları bu sonucu doğrular niteliktedir. Buna karşılık literatürde negatif bir ilişkinin varlığını savunan Çiftçi ve Çiftçi (2019: 124), Wu (2020: 7) ve Çelik ve Kaya (2021: 734) gibi araştırmacılar da bulunmaktadır.

Nadir de olsa banka mülkiyet durumu, yönetim kurulu üye sayısı, yönetimde yabancı sahipliği, yönetim etkinliği gibi değişkenlerin karlılık üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalar da mevcuttur. Chouikh ve Blagui (2017: 58)'a göre yönetim kurulunda üye sayısı ve banka mülkiyeti karlılıkla pozitif ilişkilidir. Canbaloglu (2019: 695)'na göre yönetim etkinliği karlılık ile negatif ilişkili ve Serrano (2019: 273)'ya göre de yönetimde yabancı sahipliği karlılık ile pozitif ilişkilidir.

Bu çalışmada literatürde yer alan çalışmalardan farklı olarak Türkiye'deki bankalar; "kamu bankaları", "kalkınma bankaları", "yabancı sermayeli bankalar" ve "özel sermayeli bankalar" olmak üzere gruplara ayrılarak, farklı çalışma prensiplerine sahip bankalarda finansal performansın içsel belirleyicilerinin nasıl değişkenlik gösterdiği incelenecektir.

Yöntem

Bu çalışmada ülkemizde faaliyet gösteren bankaların karlılıklarını etkileyen içsel değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla Türkiye'de faaliyet gösteren 41 bankanın¹ 2009 ve 2019 yılları arasına ait veri seti bankaların yayınlamış oldukları finansal raporlar incelenerek oluşturulmuştur. Tüm finansal tablolar Türkiye Bankalar Birliği web sayfasından elde edilmiştir. 2009 ve 2019 yılları arasını kapsayan veri seti çalışma prensiplerinin değişkenlik gösterebileceği düşünülen kamu bankaları, kalkınma bankaları, yabancı sermayeli bankalar, özel sermayeli bankalar ve tüm bankalar olmak 5 gruba ayrılmıştır.

Çalışmada üç bağımlı değişken kullanılmıştır. Bu değişkenler "*ROA- Ortalama Aktif Karlılığı*", "*ROE- Ortalama Öz Kaynak Karlılığı*" ve "*NIM - Net Faiz Marjı*" değişkenleridir. Taşkın (2011: 293), Nouaili vd. (2015: 411) ve Borges ve Tavares (2020: 682) gibi araştırmacılar tarafından yapılmış çalışmalarda ROA, ROE ve NIM değişkenleri bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Sermaye yeterlilik

¹ Türkiye'de toplam 51 banka bulunmaktadır. 3 bankanın TMSF'ye devrolması ve 7 bankanın ise ilgili dönem içinde veri setinin tam ve eksiksiz olmaması nedeni ile bu bankalar analize dahil edilmemiştir.

oranı, faiz dışı gelir, faiz geliri, likidite, varlık yapısı, büyüklük, büyüme olanakları ve personel giderleri değişkenleri ise bağımsız değişken olarak kullanılmıştır.

Sermaye yeterlilik oranı, bankalar için BASEL kriterleri çerçevesinde özellikle geliştirilmiş bir orandır. Bankacılık sektöründe maruz kalınan risk ve sahip olunan sermaye arasındaki ilişkiyi gösteren bir orandır. Bankaların sermaye yeterlilik oranlarının belirli bir seviyenin altında olamayacağı yasal otorite tarafından belirlenmektedir. Bunun sebebi bankaların yüksek kar arzusu sebebiyle maruz kalabilecekleri risklerin kontrolsüz bir biçimde artmasının engellenmek istenmesidir. Kredi kullandırmanın ve mevduat toplamının artması, bankanın riskli varlıklara yatırım yapması ya da öz kaynaklarda bir artış ya da azalış banka karlılığını ve dolayısıyla sermaye yeterlilik oranını etkilemektedir. Nouaili vd. (2015: 411), Salihoğlu (2020: 221) ve Çelik ve Kaya (2021: 727) gibi araştırmacılar sermaye yeterlilik oranını çalışmalarında banka karlılığının bir belirleyicisi olarak kullanmışlardır.

Faiz dışı gelir, bankaların temel gelir kaynaklarından. Genel olarak kredilerden alınan ücretler, alınan kar payları, verilen teminatlardan alınan ücret ve komisyonlar gibi bankacılık hizmet ücretlerini ve aktif satışlarından elde edilebilecek gelirleri kapsamaktadır. Bankanın faaliyet performansı ile doğru orantılı olan faiz dışı gelirleri arttıkça bankanın finansal performansının da bundan olumlu etkilenmesi beklenir. Taşkın (2011: 294), Sufian ve Noor (2012: 5), Samırkaş (2014: 131) ve Borges ve Tavares (2020: 682) gibi araştırmacıların bulguları bunu doğrular niteliktedir. Bu çalışmada da bankaların faiz dışı gelir kalemleri performanslarının belirleyicileri olarak modele dahil edilmiştir ve faiz dışı gelir değişkenini temsilen, banka varlıklarının faiz dışı gelir üretkenliği hakkında bilgi veren “Faiz dışı gelirler/Toplam varlık (Fdg)” değişkeni kullanılmıştır.

Faiz gelirleri, bankacılık sektörünün temel gelir kaynağıdır. Özellikle mevduat bankalarının temel çalışma prensipleri göz önüne alındığında bankaların faiz gelirleri oldukça önemlidir. Bankalarda faiz gelirlerinin en temel kaynağı tasarruf sahiplerinden toplanan mevduatların fon talep edenlere kredi olarak sunulabilmesidir. Bu süreçte ise genel beklenti bankalarda faiz gelirlerinin banka performansı ile doğru yönlü olduğu şeklindedir. Buna karşılık yatırım ve kalkınma bankalarının en temel finansman kaynağı mevduat dışı kaynaklar ve temel gelir kaynağı ise menkul kıymet ticaretidir. Bu bakımdan bu çalışmada faiz gelirlerinin performans üzerindeki etkisi incelenerek farklı banka türlerinde nasıl değişkenlik gösterdiğinin incelenebilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada bankaların faiz gelirlerini temsilen “Faiz geliri/Toplam gelir (Fg)” değişkeni kullanılmıştır.

Likidite, özellikle bankacılık sektöründe kısa vadeli fırsatların ne ölçüde değerlendirilebileceğinin ve yükümlülüklerin ne ölçüde yerine getirilebileceğinin tespit edilebilmesi bakımından oldukça önemli bir değişkendir. Kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama bakımından oldukça güçlü bankaların temerrüde düşme riski de düşüktür. Buna karşılık bankalar likidite riski yönetimi amacıyla elde tutulan fonların kredi ya da yatırıma dönüştürülememesi ve likit varlıkların getirisinin daha düşük olması bakımından olası kar fırsatlarından vazgeçtikleri için karlılıkları

azalabilmektedir. Güneş (2015: 273), Borges ve Tavares (2020: 682) gibi araştırmacılar çalışmalarında likidite değişkenini finansal performans belirleyicisi bir değişken olarak incelemişlerdir. Bu çalışmada likidite değişkenini temsilen “Likit aktifler/Toplam aktifler (L)” değişkeni ve ek olarak özellikle mevduat bankalarında likidite durumlarının daha net yorumlanabilmesi bakımından “Toplam krediler/Mevduatlar (TK/M)” değişkeni kullanılmıştır. Genel beklenti likiditesi yüksek olan bankaların finansal performanslarının düşük olması yönündedir.

Varlık yapısı, bilançoda aktif kalitesinin gözlemlenebileceği bir değişkendir. Bankacılık sektörüne özgü çalışmalarda varlık yapısı birçok çalışmada “Finansal varlıklar/Toplam varlıklar” değişkeni ile incelenmektedir. Bankacılık sektöründe toplam varlıklar içinde finansal varlıkların çokluğu temin edilen mevduat ve mevduat dışı kaynakların olması gerektiği gibi değerlendirildiği şekilde yorumlanabilir. Ek olarak temin edilen kaynakların optimum değerlendirilip değerlendirilmediği ancak söz konusu finansal varlıkların banka performansı üzerindeki etkisinin incelenmesi ile yorumlanabilir. Bu çalışmada da varlık yapısını temsilen “Finansal varlıklar/Toplam varlıklar (VY)” değişkeni ve özellikle mevduat bankaları bakımından varlık yapısının daha net değerlendirilebilmesi için “Toplam krediler/Toplam varlıklar (Tk/Tv)” değişkeni kullanılmıştır. Taşkın (2011: 294), Sufian ve Noor (2012: 5) ve Çelik ve Kaya (2021: 727) gibi araştırmacılar çalışmalarında bu değişkenleri kullanmışlardır. Varlık yapısı ile ilgili değişkenler aynı zamanda bankaların likiditeleri ile ilgili yorum kabiliyeti olan değişkenlerdir.

Büyüklik, konu ile ilgili yapılmış hemen hemen tüm çalışmalarda banka aktiflerinin doğal logaritması alınarak incelenmiştir. Büyük bankalarda, varlıkların ve kaynakların çeşitlendirilme olasılığı daha yüksek ve buna bağlı olarak da maliyetleri daha düşük olabilmektedir. Bu bakımdan genel beklenti banka büyüklüğünün finansal performans ile pozitif yönlü olması yönündedir. Ancak konu ile ilgili yapılmış birçok çalışma bulunmasına rağmen bu konuda farklı sonuçların elde edildiği ve sonuçların tutarlı olmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada da literatüre bağlı kalınarak büyüklük değişkenini temsilen “Ln Toplam aktifler (B)” değişkeni kullanılmıştır.

Personel giderleri, bankacılık sektörü gibi hizmetler sektöründe hem maliyetleri hem de karlılığı doğrudan etkileyebilecek bir değişkendir. Bankalar bünyelerinde tecrübeli ve daha fazla sayıda personel istihdam ettiklerinde müşterilerine daha etkin hizmet sunabilecekler ve bu sayede bankanın piyasa payı artabilecektir. Bunun sonucu olarak da finansal performans bu durumdan olumlu yönde etkilenebilecektir. Taşkın (2011: 294), Güneş (2015: 273) ve Çelik ve Kaya (2021: 727) çalışmalarında personel giderlerinin finansal performans üzerindeki etkisini çalışmalarında incelemişlerdir. Bu çalışmada da personel giderleri değişkenini temsilen “(Personel giderleri + Kıdem tazminatı) /Toplam aktifler (Pg)” oranı kullanılmıştır.

Bulgular

Bu çalışmada Türkiye’de faaliyette bulunan bankaların finansal performanslarını belirleyen içsel değişkenlerin belirlenmesi amacıyla oluşturulan veri setinin incelenmesinde, panel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Panel veri analizi belirli bir zaman dönemi (t) aralığında birden fazla birime (i) ait verilerle oluşturulmuş veri setinde literatüre bağlı kalınarak belirlenen bağımsız değişkenlerin araştırma konusu bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin belirlenmeye çalışıldığı bir ekonometrik yöntemdir. Tıpkı zaman serilerinde olduğu gibi panel veri analizi de bağımsız değişkenler ve hata terimleri arasında korelasyonun bulunmaması olarak ifade edilen dışsallık varsayımı kapsamında sonuç veren bir yöntemdir. Panel veri analizi yönteminin temel varsayımları çerçevesinde Türk bankacılık sektörünün finansal performansını belirleyen içsel değişkenlerin belirlenmesi amacıyla aşağıdaki ekonometrik modeller kurulmuştur;

$$\text{Model}_1: (ROA)_{it} = \alpha + \beta_1 Syo_{i,t} + \beta_2 Fdg_{i,t} + \beta_3 Fg_{i,t} + \beta_4 L_{i,t} + \beta_5 VY_{i,t} + \beta_6 (Tk/Tv)_{i,t} + \beta_7 (Tk/M)_{i,t} + \beta_8 B_{i,t} + \beta_9 Pg_{i,t} + u_{i,t}$$

$$\text{Model}_2: (ROE)_{it} = \alpha + \beta_1 Syo_{i,t} + \beta_2 Fdg_{i,t} + \beta_3 Fg_{i,t} + \beta_4 L_{i,t} + \beta_5 VY_{i,t} + \beta_6 (Tk/Tv)_{i,t} + \beta_7 (Tk/M)_{i,t} + \beta_8 B_{i,t} + \beta_9 Pg_{i,t} + u_{i,t}$$

$$\text{Model}_3: (NIM)_{it} = \alpha + \beta_1 Syo_{i,t} + \beta_2 Fdg_{i,t} + \beta_3 Fg_{i,t} + \beta_4 L_{i,t} + \beta_5 VY_{i,t} + \beta_6 (Tk/Tv)_{i,t} + \beta_7 (Tk/M)_{i,t} + \beta_8 B_{i,t} + \beta_9 Pg_{i,t} + u_{i,t}$$

Çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren toplam 51 bankanın 2009 ve 2019 yılları arasında düzenli olarak finansal tablolarına ulaşılabilen 41 bankanın veri seti (N:41 ve T: 11 olmak üzere toplam 451 gözlem) bankalar birliği web sitesinden elde edilmiştir. 41 banka farklı çalışma prensipleri bakımından; “kamu bankaları”, “kalkınma bankaları”, “yabancı sermayeli bankalar”, “özel sermayeli bankalar” ve “tüm bankalar” olmak 5 grupta incelenmiştir².

Panel veri analizinde regresyon tahmini öncelikle serilerde eğim parametrelerinin homojenliği, yatay kesit bağımlılığı ve birim kök testleri ile başlamaktadır. Uygun birim kök testinin kullanılabilmesi bakımından değişkenlerin homojenlik ve yatay kesit bağımlılığı testleri öncelikle uygulanmalıdır (Tatoğlu, 2018: 93). Bu çalışmada Swamy S homojenite testi ve CDIm (Pesaran 2004) yatay kesit bağımlılıkları testleri kullanılmıştır. Tablo 1’de Stata programı kullanılarak elde edilen Swamy s ve CDIm test sonuçları bulunmaktadır.

² Makale akışında sadece “Tüm Bankalar” veri setine ilişkin homojenlik, yatay kesit bağımlılığı, birim kök, F, LM, Hausman, otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesit bağımlılığı testleri örnek olması bakımından aktarılmış olup diğer veri setlerine ilişkin testler ekte sunulmuştur.

Tablo 1. Swammy S, CDIm ve LLC Birim Kök Test Sonuçları

Değişkenler	Homojenlik	Yatay Kesit Bağımlılığı		Birim Kök Testi
	Swammy S	CDIm	LLC	LLC
ROA	1099.04*	9.89*		-4.8410*
ROE	1314.88*	8.43*		-6.6327*
Net Faiz Marjı (NIM)	564.82*	12.80*		-2.8123*
Sermaye Yeterlilik Oranı (Syo)	2539.26*	18.03*		-6.3483*
Faiz Dışı Gelirler (Fdg)	332.12*	11.30*		-5.6041*
Faiz Gelirleri (Fg)	777.70*	14.24*		-3.9372*
Likidite (L)	38670.30*	13.08*		-4.7957*
Varlık Yapısı (VY)	342.58*	51.76*		-5.6634*
Top. Krd/Top.Varlıklar (Tk/Tv)	53588.56*	50.26*		-6.1744*
Top. Krd/Top. Mevduat (Tk/M)	588.79*	34.25*		-4.5954*
Büyüklik (B)	36468.58*	58.74*		-6.9735*
Personel Gideri (Pg)	2221.65*	24.20*		-6.3829*

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık * %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.

Tablo 1 incelendiğinde Swammy S testi sonuçlarına göre tüm değişkenler heterojen, CDIm testi sonuçlarına göre ise tüm değişkenler yatay kesit bağımlı olarak bulunmuştur. Yatay kesit bağımlı değişkenlerin birim kök testleri 2. kuşak birim kök testleri arasından tercih edilmelidir. Bu bakımdan tüm değişkenlere 2. kuşak birim kök testi Levin, Lin ve Chu (LLC) testi uygulanmıştır.

Tablo 1’de yer alan birim kök testi sonuçlarına göre tüm değişkenler %1 önem düzeyinde anlamlı ve düzeyde durağan bulunmuştur.

Birim kök testi uygulandıktan sonra tahmincilerine karar verilmelidir. Bunun için modellere F, LM ve Hausman testleri yapılır. F testi ile modellerin klasik ve sabit etkiler tahmincilerine uygunluğu karşılaştırılarak sınanır. LM testi ile modellerin klasik ve rassal etkiler tahmincilerine uygunluğu karşılaştırılarak sınanır. Son olarak Hausman testi ile modellerin sabit ve rassal etkiler tahmincilerine uygunluğu karşılaştırılarak sınanır ve nihayetinde uygun olan tahminci belirlenmiş olur.

Uygun tahmincinin seçilmesinden sonra modellerde otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesit bağımlılığı³ sınanmalıdır. Bu makalede değişen varyansın varlığı Wald testi (W) ile, otokorelasyonun varlığı Durbin Watson (DW) ve Baltagi Wu Li (BWL) testleri ile modellerde yatay kesit bağımlılığı testi ise Pesaran testi ile sınanmıştır. Tablo 2’de modellere uygulanan F, LM, Hausman, otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesit bağımlılığı test sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 2. F, LM Hausman, Değişen Varyans, Otokorelasyon ve Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri

Modeller	F testi	LM Testi	Hausman	Değişen Varyans			Otokorelasyon		Yatay Kesit Bağımlılığı
				W	DW	BWL	Pesaran		
Model_1	3.74*	8.78*	43.66*	13825.05*	1.367	1.711		3.508*	
Model_2	2.57*	13.87*	12.34*	2.0007*	0.852	1.547		7.256*	
Model_3	5.66*	38.57*	362.93*	10608.90*	1.434	1.695		11.533*	

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık *: %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.

³ Bu aşamada gerçekleştirilen yatay kesit bağımlılığı testi Tablo 1’deki test ile karşılaştırılmamalıdır. Tablo 1’de değişkenlere yatay kesit bağımlılığı testi uygun birim kök testinin tercih edilmesi amacıyla uygulanmaktadır. Oysa Tablo 2’de modellere bir bütün olarak yatay kesit bağımlılığı testi uygun robust tahmincinin tercih edilmesi amacıyla uygulanmaktadır.

Tablo 2’de yer alan F, LM ve Hausman test sonuçlarına göre tüm modellerin çözümü sabit etkilere uygun olarak bulunmuştur. Değişen varyans test sonuçlarına bakıldığında tüm modellerde değişen varyansın varlığı %1 önem düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur. Durbin Watson ve Baltagi Wu Li otokorelasyon test sonuçlarına göre ise elde edilen istatistik değerlerinin 2’nin altında olması nedeniyle tüm modellerde otokorelasyon bulunmaktadır. Yatay kesit bağımlılığı test sonuçlarına bakıldığında ise tüm modellerde yatay kesit bağımlılığının varlığının bulunduğu tespit edilmiştir.

Modellerde otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesit bağımlılığının bulunması durumunda ya bu etkiler veri setinden arındırılması ya da bu etkileri göz önüne alarak tahminleme yapan bir dirençli tahminci tercih edilmelidir. Bu makalede Driscoll ve Kraay tahmincisi kullanılmıştır. Bu tahminci modellerde otokorelasyon, değişen varyans ve yatay kesit bağımlılığının bulunması durumlarında kullanılabilecek bir tahmincidir.

Tablo 3’te tüm bankalar, kalkınma bankaları, yabancı sermayeli bankalar, kamu bankaları ve özel sermayeli bankalar veri setlerine ilişkin ROA’nın bağımlı değişken olarak kurgulandığı modellerin test sonuçları yer almaktadır. Dipnot 1’de de ifade edildiği gibi tüm bankalar veri seti ile ilgili tüm test ve süreç makale içinde aktarılırken kalkınma bankaları, yabancı sermayeli bankalar, kamu bankaları ve özel sermayeli bankalar veri setlerine ait testler ekte sunulmuştur.

Tablo 3. Model 1 (Bağımlı Değişken ROA) Panel Regresyon Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken- ROA				
	Tüm Bankalar	Kamu Bankaları	Yabancı Sermayeli Bankalar	Özel Sermayeli Bankalar	Kalkınma Bankaları
Sermaye Yet. Oranı	.044***	.134**	.059	.045**	.028*
Faiz Dışı Gelirler	.538*	1.05	.624**	.168	1.66*
Faiz Gelirleri	.059*	.037	.073**	-.029	.141*
Likidite	.035	-.010	.039	.008	.032
Varlık Yapısı	.029*	-.003	.024**	.025**	.040
Top Krd/Toplam Var.	.061***	.012	.091**	.019	-.028
Top Krd/Mevduatlar	.008	.001	-.002	0.011	-----
Büyükük	.005	-1.76*	-.111	.203**	.273
Personel Gideri	-0.211**	-3.89	-.215	-.067	-.068***
F	647.5*	647.4*	469.5*	2212.6*	4811.7*
R ²	0.5355	0.927	0.341	0.764	0.763

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık *: %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.

Tablo 3’te ROA’nın bağımlı değişken olarak kurgulandığı ve farklı banka gruplarında ROA’yı etkileyen değişkenlere ilişkin regresyon sonuçları görülmektedir.

Tüm bankaların bir bütün olarak ele alındığı veri setinde faiz gelirleri, faiz dışı gelirler ve varlık yapısı değişkenlerinin ROA üzerindeki etkisi %1 önem seviyesinde, sermaye yeterlik oranı ve toplam krediler/toplam varlıklar değişkenlerinin ROA üzerindeki etkisi ise %10 önem seviyesinde anlamlı ve pozitif ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Personel giderlerinin ROA üzerindeki etkisi ise negatif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Kamu bankalarının bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinin analiz sonuçlarına bakıldığında sermaye yeterlilik oranının ROA üzerindeki etkisi %5 önem seviyesinde anlamlı ve pozitif ilişkili, büyüklük değişkeninin ROA üzerindeki etkisi ise negatif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Yabancı sermayeli bankaların bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinde faiz dışı gelirler, faiz gelirleri, varlık yapısı, toplam krediler/toplam varlıklar değişkenlerinin ROA üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Özel sermayeli bankaların bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinde sermaye yeterlilik oranı, varlık yapısı ve büyüklük değişkenlerinin ROA üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Kalkınma bankalarının bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinin analizinde toplam krediler/mevduatlar değişkeni kalkınma bankalarının mevduat toplayamıyor olması sebebiyle analize dahil edilmemiştir. Diğer değişkenlerin ROA üzerindeki sonuçlarına bakıldığında sermaye yeterlilik oranı, faiz dışı gelir, faiz gelirleri değişkenlerinin ROA üzerindeki etkisi pozitif ilişkili ve %1 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Personel giderlerinin ROA üzerindeki etkisi ise negatif ilişkili olarak %10 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 4'te tüm bankalar, kalkınma bankaları, yabancı sermayeli bankalar, kamu bankaları ve özel sermayeli bankalar veri setlerine ilişkin ROE'nin bağımlı değişken olarak kurgulandığı modellerin test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4. Model 2 (Bağımlı Değişken ROE) Panel Regresyon Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken- ROE				
	Tüm Bankalar	Kamu Bankaları	Yabancı Sermayeli Bankalar	Özel Sermayeli Bankalar	Kalkınma Bankaları
Sermaye Yet. Oranı	-.058	2.015**	.024	.068	-.056**
Faiz Dışı Gelirler	1.060**	7.044	1.64**	1.718	2.93*
Faiz Gelirleri	.044	0.161	.171	-.118	.308**
Likidite	.054	-.115	.229	-.076	-.022
Varlık Yapısı	.082**	.019	.081	.011	.073***
Top Krd/Toplam Var.	-.019	.071	.384	-.269	-.149
Top Krd/Mevduatlar	.023***	.113	.003	0.144	-----
Büyüklük	1.673**	-19.49**	-.337	1.98***	-4.71***
Personel Gideri	-1.622	-38.316	-.683	1.554	-4.07*
F	4017.6*	847.4*	553.7*	14636.5*	2015.4*
R ²	0.483	0.910	0.632	0.425	0.6832

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık *: %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.

Tüm bankaların bir bütün olarak ele alındığı veri setinde faiz dışı gelirler, varlık yapısı ve büyüklük değişkenlerinin ROE üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Toplam krediler/mevduatlar değişkeninin ROE üzerindeki etkisi ise pozitif ilişkili olarak %10 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Kamu bankalarının bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinin analiz sonuçlarına bakıldığında sermaye yeterlilik oranının ROE üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı, büyüklük değişkeninin ROE üzerindeki etkisi ise negatif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Yabancı sermayeli bankaların bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinin analiz sonuçlarına bakıldığında faiz dışı gelirlerin ROE üzerindeki etkisinin %5 önem seviyesinde anlamlı ve pozitif ilişkili olduğu gözlemlenmektedir.

Özel sermayeli bankaların bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinde büyüklük değişkeninin ROE üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %10 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Kalkınma bankalarının bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinin analizinde toplam krediler/mevduatlar değişkeni kalkınma bankalarının mevduat toplayamıyor olması sebebiyle analize dahil edilmemiştir. Diğer değişkenlerin ROE üzerindeki sonuçlarına bakıldığında sermaye yeterlilik oranının ROE üzerindeki etkisi %10 önem seviyesinde, büyüklük değişkeninin ROE üzerindeki etkisi %5 önem seviyesinde ve personel giderlerinin ROE üzerindeki etkisi %1 önem seviyesinde negatif ilişkili olarak anlamlı bulunmuştur. Faiz dışı gelirlerin ROE üzerindeki etkisi %10 önem düzeyinde, faiz gelirlerinin ROE üzerindeki etkisi %5 önem seviyesinde ve varlık yapısının ROE üzerindeki etkisi ise %10 önem seviyesinde pozitif ilişkili olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 5'te tüm bankalar, kalkınma bankaları, yabancı sermayeli bankalar, kamu bankaları ve özel sermayeli bankalar veri setlerine ilişkin Net Faiz Marjı (NIM)'nin bağımlı değişken olarak kurgulandığı modellerin test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5. Bağımlı Değişken NIM Panel Regresyon Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Bağımlı Değişken- NIM				
	Tüm Bankalar	Kamu Bankaları	Yabancı Sermayeli Bankalar	Özel Sermayeli Bankalar	Kalkınma Bankaları
Sermaye Yet. Oranı	.024	.114	.039	.056*	-.012
Faiz Dışı Gelirler	-.331	.428	-.205	-.603	1.01*
Faiz Gelirleri	.064**	.068	.083**	-.0326	.177*
Likidite	.056	-.017	.044	.031**	-.008
Varlık Yapısı	.037*	-.027	.027***	.033**	.002
Top Krd/Toplam Var.	.089**	.007	.116**	.055**	-.047
Top Krd/Mevduatlar	-.001	.005**	-.005	0.01	-----
Büyüklük	-.173**	-2.19**	-.298**	.213***	-.286*
Personel Gideri	.145	-2.53	.097	1.551**	.368
F	136.52*	445.2*	2133.1*	9894.8*	1035.2*
R ²	0.631	0.919	0.665	0.787	0.58631

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık *: %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.

Tüm bankaların bir bütün olarak ele alındığı veri setinde faiz gelirleri ve toplam kredi/toplam varlık değişkenlerinin NIM üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde, varlık yapısı değişkeninin NIM üzerindeki etkisi ise pozitif ilişkili olarak %1 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Büyüklük değişkeninin NIM üzerindeki etkisi ise negatif ilişkili olarak %5 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Kamu bankalarının bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinin analiz sonuçlarına bakıldığında toplam krediler/mevduatlar değişkeninin NIM üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Büyüklük değişkeninin NIM üzerindeki etkisi ise negatif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Yabancı sermayeli bankaların bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinin analiz sonuçlarına bakıldığında toplam krediler/toplam varlıklar değişkeni ve faiz geliri değişkenlerinin NIM üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde, varlık yapısı değişkeninin NIM üzerindeki etkisi ise pozitif ilişkili olarak %10 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Büyüklük değişkeninin NIM üzerindeki etkisi ise negatif ilişkili olarak %10 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Özel sermayeli bankaların bilgileri derlenerek oluşturulan veri setinde sermaye yeterlilik oranının NIM üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %1 önem seviyesinde, likidite, varlık yapısı ve toplam krediler/toplam varlık değişkenlerinin NIM üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %5 önem seviyesinde ve büyüklük değişkeninin NIM üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %10 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Kalkınma bankalarının bilgileri derlenerek gerçekleştirilen analizde toplam krediler/mevduatlar değişkeni kalkınma bankalarının mevduat toplayamıyor olması sebebiyle analize dahil edilmemiştir. Diğer değişkenlerin NIM üzerindeki sonuçlarına bakıldığında faiz dışı gelirler değişkeninin NIM üzerindeki etkisi pozitif ilişkili olarak %1 önem seviyesinde anlamlı bulunurken, büyüklük değişkeninin NIM üzerindeki etkisi ise negatif ilişkili olarak %1 önem seviyesinde anlamlı bulunmuştur.

Sonuç

Bankacılık sektörü bir ekonominin en önemli yapı taşlarından biridir. Bu bakımdan bankacılık sektörü araştırmacılar tarafından birçok çalışmada araştırma konusu olarak incelenmektedir. Bu çalışmada da bankacılık sektörünün finansal performansını etkileyen içsel değişkenlerin belirlenmesi ve bu etkilerin farklı banka gruplarında nasıl değişim gösterdiğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma neticesinde kamu bankalarında sermaye yeterliliği yüksek bankalarda aktif karlılık ve öz sermaye karlılığının da yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca daha büyük kalkınma bankalarının aktif karlılıklarının daha düşük, öz sermaye karlılıklarının ise daha büyük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İçsel değişkenlerin net faiz marjı ile olan ilişkilerine bakıldığında kamu bankaları özelinde mevduatlara karşılık kredi miktarı artan kamu bankalarında net faiz marjının da artış gösterdiği gözlemlenirken daha büyük kamu bankalarının net faiz marjlarının ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yabancı sermayeli bankalarda faiz dışı gelirler özellikle öz sermaye ve aktif karlılığı üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir. Ayrıca yabancı sermayeli bankalar arasında faiz gelirleri yüksek olan bankaların aktif karlılıkları ve net faiz marjları da aynı ölçüde yüksektir. Toplam varlıkları içinde kredi

miktarı fazla olan ve varlık yapısını daha çok finansal varlıklardan oluşturan yabancı sermayeli bankalarda, aktif karlılık ve net faiz marjının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye’de kurulmuş özel sektör bankacılığında sermaye yeterliliği yüksek olanlarda aktif karlılık ve net faiz marjlarının da yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ek olarak likidite değişkeninin yüksek olması özel bankalarda net faiz marjını artırıcı bir etki doğurmaktadır. Varlık yapısına bakıldığında, aktiflerinde finansal varlık oranı yüksek olan ve varlıklarını kredi olarak fon ihtiyacı olanlara sunabilmiş özel sektör bankalarının benzer ölçüde aktif karlılıklarının ve net faiz marjlarının da yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan personel giderleri yüksek, özel sektör bankalarının net faiz marjları da yüksektir. Personel giderlerinin net faiz marjını artırıcı bir etki doğurduğu sonucu daha fazla istihdamın daha fazla katma değer ürettiği şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde aktif büyüklüğü daha fazla olan özel sektör bankalarında aktif karlılık, net faiz marjı ve öz sermaye karlılığı da yüksektir.

Çalışma prensipleri mevduat bankalarından oldukça farklı olan kalkınma bankalarında sermaye yeterliliği yüksek olan bankalarda aktif karlılığın da yüksek olduğu, buna karşılık öz sermaye karlılığının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Kalkınma bankalarında hem faiz gelirlerinin hem de faiz dışı gelirlerin yüksekliği aktif karlılık, net faiz marjı ve öz sermaye karlılığını artırıcı bir etki doğurmaktadır. Aktiflerinde daha fazla finansal varlık yatırımı bulunan kalkınma bankalarında öz sermaye karlılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan aktif büyüklüğü düşük kalkınma bankalarının, öz sermaye karlılığı ve net faiz marjlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kalkınma bankalarında personel giderlerinin finansal performans üzerindeki etkisine bakıldığında negatif bir ilişkinin varlığı göze çarpmaktadır. Bu durum kalkınma bankaları özelinde, alanında etkin ama az sayıda personelin daha etkili ve verimli sonuçlar alabildiği şeklinde yorumlanabilir.

Tüm sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde bankaların aktiflerinde yer alan finansal varlık yatırımlarını artırmaları, mevduatların kredi olarak dönüşümlerini etkin ve verimli olması koşuluyla artırmaları önerilmektedir. Bir diğer önemli husus bankaların özellikle faiz dışı bankacılık hizmetlerine ağırlık vermeleri gerektiğidir. Zira tüm bankalarda faiz dışı gelirler finansal performans üzerinde olumlu etki doğurmaktadır. Bu bakımdan bankaların teminat, para transferi, fatura ve vergi tahsilatı, döviz kambiyo işlemleri ve kasa-saklama hizmetleri gibi faiz dışı bankacılık hizmetlerine ağırlık vermeleri önerilmektedir. Büyüklük ve personel giderlerinin finansal performans üzerindeki etkisi değişik banka gruplarında farklı sonuçlar vermiştir. Bu bakımdan genel olarak bankaların daha çok büyüme arzusunun mutlak ölçüde daha fazla kar sağlayacağı beklentisi doğru bulunmamaktadır. Benzer şekilde daha fazla işgücünün daha çok katma değer sağlayacağı düşüncesinin de doğruyu yansıtmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle bankalara optimum sayıda personel ile çalışmalarını ve benzer şekilde finansal performanslarını artırmak amacıyla salt aktif büyüklüğüne odaklanmaktan ziyade optimum aktif büyüklüğüne odaklanmaları önerilmektedir.

Yazar Katkıları: Çalışmanın tamamı tek bir yazar tarafından ve bir başkasından destek almaksızın kaleme alınmıştır

Çıkar Beyanı: Bu çalışmanın oluşumunda yazarın bir başka araştırmacı ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Arslan, Z., ve Yağcılar, G. G. (2021). Türk bankacılık sektöründe performansın belirleyicileri. *Third Sector Social Economic Review*, 56(3), 2111-2131.
- Belke, M. ve Ünal, E. A. (2017). Determinants of bank profitability: evidence from listed and non-listed banks in Turkey. *Journal of Economics, Finance and Accounting*, 4(4), 404-416.
- Borges, M. R., ve Tavares, A. S. (2020). Determinants of bank performance in the context of crisis: A panel data analysis for Portugal. *European Research Studies Journal*, 23(4), 674-686.
- Canbaloğlu, b. (2019). Yükselen ve gelişen Avrupa ülkelerinde bankacılık sektörü kârlılığının belirleyicileri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 687-698.
- Chouikh, A., ve Blagui, Y. (2017). The determinants of bank performance: the case of Tunisian listed banks. *Journal of Finance and Accounting*, 5(2), 53-60.
- Çelik, S. ve Kaya, F. (2021). Banka kârlılığına etki eden mikro değişkenler: Türk bankacılık sektöründeki yerli ve yabancı bankalar üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13 (1), 719-738.
- Çifçi, C.ve Çiftçi, D.D. (2019). Güçlü ekonomiye geçiş programı sonrası Türkiye’de banka kârlılığının belirleyicileri, *Sosyoekonomi*, 27 (39), 111-131
- Daly, S., ve Frikha, M. (2017). Determinants of bank performance: comparative study between conventional and islamic banking in Bahrain. *Journal of the Knowledge Economy*, 8(2), 471-488.
- Güneş, N. (2015). Banka kârlılığının belirleyicileri: 2002-2012 dönemi Türk mevduat bankaları üzerine bir inceleme. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 20(3), 265-282.
- Işık, Ö. (2018). Küresel finansal kriz öncesi ve sonrasında Türkiye’de bankacılık sektörünün performansı. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 341-368.
- Işık, S. ve Kambay, M. (2019). Türkiye’de ticari bankaların karlılığını etkileyen bankaya özgü ve makro ekonomik belirleyiciler. *Bankacılar*, 30(110), 3-24.
- Kirakul, S., Chunhachinda, P. ve Padungsaksawasdi, C. (2019). Determinants of bank performance in Thailand: foreign vs. domestic banks. *Kasem Bundit Journal*, 20(February), 51-71.
- Le, T. D., ve Ngo, T. (2020). The determinants of bank profitability: A cross-country analysis. *Central Bank Review*, 20(2), 65-73.
- Nouaili, M. A., Abaoub, E., ve Anis, O. C. H. I. (2015). The determinants of banking performance in front of financial changes: Case of trade banks in Tunisia. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 5(2), 410-417.
- Okuyan, A. O. ve Karataş, Y. (2017). Türk Bankacılık Sektörünün Kârlılık Analizi. *Ege Akademik Bakış*, 17(3), 395-406.
- Petria, N., Capraru, B., ve Ilnatov, I. (2015). Determinants of banks’ profitability: evidence from EU 27 banking systems. *Procedia economics and finance*, 20, 518-524.
- Rahman, H., Yousaf, M.W. ve Tabassum, N. (2020). Bank-specific and macroeconomic determinants of profitability: a revisit of Pakistani banking sector under dynamic panel data approach. *International Journal of Financial Studies*. 8(42), 2-19.

- Robin, I., Salim, R. ve Bloch, H. (2018). Financial performance of commercial banks in the post-reform era: Further evidence from Bangladesh. *Economic Analysis and Policy, Elsevier* 58(C), 43-54.
- Samırkaş, M. C., Samet, E. ve Ergün, B. (2014). Türk bankacılık sektöründe karlılığın belirleyicileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 5(8), 117-136.
- Serrano, A. (2019). Determinants of bank performance in Chile, Colombia, and Mexico. In *Advances in Pacific Basin Business, Economics and Finance*. Emerald Publishing Limited.
- Sufian, F., ve Noor Mohamad Noor, M. A. (2012). Determinants of bank performance in a developing economy: Does bank origins matters?. *Global Business Review*, 13(1), 1-23.
- Salihoglu, E. (2020). Küresel kriz ertesinde Türkiye’de ticari bankaların kârlılık performanslarının belirleyicileri. *Maliye ve Finans Yazıları*, (114), 211-40.
- Tatoğlu, F. Y. (2021). *Panel Veri Ekonometrisi*. İstanbul; Beta Basım Yayın.
- Taşkın, F. D. (2011). Türkiye’de ticari bankaların performansını etkileyen faktörler. *Ege Akademik Bakış*, 11(2), 289-298.
- Wu, M. L. (2020). Examining the internal determinants of profitability of commercial banks in China: A panel data modeling based empirical study. *International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR)*, 8 (3), 1-12.

Ekler

Ek 1: Kalkınma Bankaları Veri Setine İlişkin Testler

Değişkenler	Swammy S Testi		CDIm	LLC			
ROA	87.85*		3.49*	-3.064*			
ROE	311.23*		6.00**	0.580**			
NİM	161.74*		2.71*	-2.93*			
Sermaye Yeterlilik Oranı	975.11*		11.95*	-12.45*			
Faiz Dışı Gelirler	102.17*		1.62*	-3.86*			
Faiz Gelirleri	102.37*		2.95*	-6.534*			
Likidite	4637.42*		3.24*	-1.8215**			
Varlık Yapısı	109.21*		8.64*	-3.990*			
Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	5490.82*		2.11*	-4.216*			
Büyüklik	1820.27*		18.76*	-2.418*			
Personel Gideri	733.04*		7.75*	-5.072*			
Modeller	F testi	LM Testi	Hausman	Değişen Varyans	Otokorelasyon	Yatay Kesit Bağımlılığı testi	
Model 1	3.28*	0.000	-	426.45*	1.7491	1.9000	2.083**
Model 2	4.51*	0.000	-	388.32*	1.6226	1.7980	2.347**
Model 3	1.96***	0.000	-	724.19*	1.7009	1.9006	2.933*

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık *: %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.

Ek 2: Kamu Bankaları Veri Setine İlişkin Testler

Değişkenler	Swammy S Testi	CDIm	LLC
Ortalama Aktif Karlılığı	6.48*	4.12*	-1.522*
Ortalama Öz kaynak Karlılığı	6.63*	3.76*	-4.451*
NİM	15.84*	4.58*	-2.507*
Sermaye Yeterlilik Oranı	6.73*	2.37*	-1.694*
Faiz Dışı Gelirler	30.29*	2.31*	-3.251*
Faiz Gelirleri	20.90*	3.82*	-1.516*
Likidite	10.94*	4.35*	-2.055*
Varlık Yapısı	9.91*	4.83*	-1.766*
Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	5.73*	5.30*	-2.547*
Toplam Krediler / Toplam Mevduat	10.10*	5.42*	-2.795*
Büyüklik	5.35*	5.71*	-7.806*
Personel Gideri	1.59*	4.95*	-1.337*

Modeller	F testi	LM Testi	Hausman	Değişen Varyans	Otokorelasyon	Yatay Kesit Bağımlılığı testi
Model 1	21.14*	0.000	-	154.15*	1.5298 1.8892	0.091*
Model 2	15.50*	0.000	-	106.24*	1.2514 1.9067	0.279*
Model 3	19.15*	0.000	-	96.81*	1.3032 1.7519	1.220*

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık *: %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.

Ek 3: Özel Sermayeli Bankalar Veri Setine İlişkin Testler

Değişkenler	Swammy S Testi	CDIm	LLC
Ortalama Aktif Karlılığı	362.11*	2.03*	-9.091*
Ortalama Öz kaynak Karlılığı	510.31*	2.53*	-6.604*
NİM	91.52*	3.20*	-1.292*
Sermaye Yeterlilik Oranı	619.22*	7.26*	-6.585*
Faiz Dışı Gelirler	53.48*	4.11*	-5.332*
Faiz Gelirleri	43.39*	5.97*	-6.352*
Likidite	1184.70*	2.16*	-1.722*
Varlık Yapısı	53.14*	13.93*	-2.821*
Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	71.01*	5.75*	-4.482*
Toplam Krediler / Toplam Mevduat	30.96*	6.42*	-4.710*
Büyükük	1457.19*	16.94*	56.927*
Personel Gideri	630.77*	8.84*	-12.552*

Modeller	F testi	LM Testi	Hausman	Değişen Varyans	Otokorelasyon	Yatay Kesit Bağımlılığı testi
Model 1	14.77*	0.000	-	71.67*	1.5298 1.8892	2.852*
Model 2	4.28*	0.000	-	156.84*	1.2514 1.9067	1.849***
Model 3	9.28*	0.000	-	60.91*	1.3032 1.7519	3.190*

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık *: %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.

Ek 4: Yabancı Sermayeli Bankalar Veri Setine İlişkin Testler

Değişkenler	Swammy S Testi	CDIm	LLC
Ortalama Aktif Karlılığı	306.90*	6.13*	-7.598
Ortalama Öz kaynak Karlılığı	205.30*	5.84*	-1.700
NİM	240.02*	5.11*	-2.195
Sermaye Yeterlilik Oranı	630.27*	4.85*	-5.908
Faiz Dışı Gelirler	113.71*	4.37*	-7.004
Faiz Gelirleri	588.96*	3.40*	-3.648*
Likidite	3934.61*	5.23*	-8.836*
Varlık Yapısı	82.29*	27.02*	-7.006*
Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	2623.86*	5.12*	-11.341*
Toplam Krediler / Toplam Mevduat	520.61*	4.89*	-9.388*
Büyükük	3373.31*	17.07*	-4.3371*
Personel Gideri	511.16*	3.74*	-3.566*

Modeller	F testi	LM Testi	Hausman	Değişen Varyans	Otokorelasyon	Yatay Kesit Bağımlılığı testi
Model 1	3.27	4.25	47.80	11661.2*	1.4359 1.7814	2.474*
Model 2	2.62	5.32	43.79	10016.78*	0.8988 1.6204	3.413*
Model 3	5.62	18.99	42.65	11060.55*	1.6558 1.8577	1.976*

Not: İstatistiksel olarak anlamlılık *: %1, **: %5 ve ***: %10 şeklindedir.